

ЧИННИКИ І ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. Розглядаються значущість забезпечення фінансової безпеки банківського сектору, чинники, які впливають на її рівень, та наявні і потенційно можливі загрози у цій сфері. Аналізуються погляди науковців з зазначеної проблематики і наводиться авторське бачення необхідних уточнень переліку вищезгаданих чинників і загроз.

Ключові слова: банківський сектор національної економіки, фінансова безпека банківського сектору національної економіки, чинники фінансової безпеки банківського сектору національної економіки, загрози фінансовій безпеці банківського сектору національної економіки.

Summary. The importance of ensuring the financial security of the banking sector, factors that influence its level, existing and potential threats in the field are considered. The views of researchers on the mentioned problems are analyzed and vision of necessary corrections listed above factors and threats are provided.

Key words: banking sector of national economy, financial security of the banking sector of national economy, factors of financial security of the banking sector of national economy, the threat of financial security of the banking sector of national economy.

Аннотация. Рассматриваются значимость обеспечения финансовой безопасности банковского сектора, факторы, влияющие на ее уровень, и имеющиеся и потенциально возможные угрозы в этой сфере. Анализируются взгляды ученых по указанной проблематике и приводится авторское видение необходимых уточнений перечня вышеупомянутых факторов и угроз.

Ключевые слова: банковский сектор национальной экономики, финансовая безопасность банковского сектора национальной экономики, факторы экономической безопасности банковского сектора национальной экономики, угрозы финансовой безопасности банковского сектора национальной экономики.

Постановка проблеми. Значущість дотримання фінансової безпеки банківського сектору національної економіки зумовлена тим, що фінансово стійкий банківський сектор має достатні кошти для вирішення завдань забезпечення ресурсної, інформаційної, кадрової й фізичної безпеки окремих банківських установ і банківського сектору загалом. Фінансова складова є результуючою всіх інших складових функціонування банківського сектору національної економіки, а її рівень зумовлюється успішністю дій по решті складових.

За системним підходом економічна (а отже і фінансова – Р.В.) безпека банківської сфери – складне поняття, елементи змісту якого мають бути представлені як система. Комплексний підхід до оцінки безпеки банківської системи передбачає відповідність таким вимогам: оцінювати, з одного боку, можливість протистояння банківським кризам, а з іншого – можливість розвитку, розширення діяльності; оцінювати безпеку банківського сектору, проєцируючи його розвиток на економіку країни; враховуючи багатогранність і динамічність поняття «банківська безпека», визначати векторну спрямованість, що вказує основні орієнтири розвитку; дозволяти проводити регулярний моніторинг стану безпеки банківського сектору за допомогою системи показників[5, с.29].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Втім, ситуація, що склалася в науковому забезпеченні формування системи фінансової безпеки банківського сектору в Україні, свідчить про прорахунки концептуального характеру. Банківська сфера, що реально існує як цілісне явище, не має адекватного теоретичного і методологічного системного відображення. Відсутня і повноцінна методологічна база для вирішення окремих завдань захисту банківських установ. Бракує досліджень, присвячених з'ясуванню базових понять. Відсутні науково обґрунтована концепція і механізм забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності, системні описи видів і змісту загроз фінансовій безпеці банківських інститутів, ґрунтовна характеристика фінансових регуляторів безпеки та стабільності функціонування банківського сектору[3, с.7].

Безпеку банківського сектору можна вивчати з різних сторін і в різних аспектах: з правової і соціальної точок зору, з позицій економіки, організації, техніки, психології, інформації й інших. Втім, найважливішою стороною банківської безпеки є економічна (а в ній – фінансова – Р.В.), оскільки вона виражає основоположні інтереси людей, господарюючих суб'єктів, суспільства і держави, і, відтак, багато в чому зумовлює характер і напрями їх дій.

Висвітлення питань банківської безпеки в спеціальній літературі має дві особливості:

- по-перше, досліджуються різні аспекти грошово-кредитної політики країни з позиції вивчення її безпеки, тобто аналіз цієї проблеми здійснюється на макрорівні;
- по-друге, розглядається безпека банку як окремо взятої установи, тобто проблема в цьому разі вивчається на мікрорівні.

Досліджень, які б в комплексі розглядали проблеми забезпечення безпеки банківського сектору на мезорівні, тобто на рівні регіону, вкрай мало, хоча окремі аспекти розвитку регіональних сегментів банківського сектору з позиції їх безпеки висвітлюються в працях деяких учених [13].

І хоча останніми роками в ближньому зарубіжжі було захищено кілька дисертацій з проблематики економічної безпеки саме банківського сектору, останні все ще носять радше «регіональний» характер, ігноруючи «галузевий» аспект цієї проблематики. Крім того, ґрунтовані роботи з проблем забезпечення фінансової безпеки банківського сектору національної економіки з урахуванням усіх пов'язаних з цим аспектів дослідження й досі практично відсутні.

Мета статті. Вивчити погляди науковців і уточнити чинники і загрози фінансовій безпеці банківського сектору національної економіки.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Слід застосовувати три підходи, що забезпечують комплексний аналіз і оцінку безпеки банківського сектору: *дуалістичний підхід*, сутність якого полягає в наявності сучасного інструментарію, що дозволяє проаналізувати антикризовий потенціал – потенціал зростання; *системно-цільовий підхід* – коли безпека розглядається як багаторівнева система, орієнтована на досягнення кінцевого результату – підвищення рівня соціально-економічного розвитку; за *критеріального підходу* оцінюється рівень і динаміка економічної безпеки банківського сектору[5, с.26].

Рівень економічної безпеки і сукупність конкурентних переваг визначається тим, наскільки ефективно кредитна організація управляє фінансовим потоком. До процесу залучення банком фінансових ресурсів з метою їх ефективного розміщення слід підходити як до системи руху наскрізного фінансового потоку, який, рухаючись від первинного джерела через взаємопов'язані структурні підрозділи банку, має збільшуватися в вартості. Для досягнення максимального інтегрованого результату необхідний високий ступінь узгодженості всіх функціональних підрозділів банку, через

які проходить фінансовий потік, тобто інтеграція бізнес-процесів комерційного банку підвищує рівень економічної безпеки[11, с.9]. Вищезазначене справедливе і для банківського сектору загалом.

На основі аналізу праць з фінансової та економічної безпеки банку О.А.Кириченко і В.Д.Кудрицький виокремлюють такі чинники економічної безпеки, як: рівень ліквідності; ступінь впровадження інновацій; збереження активів; забезпечення прибутковості; охорона інформації; забезпечення високої винагороди персоналу; кваліфікація співробітників; організаційна система банків тощо.

Серед найважливіших чинників економічної безпеки банківського сектору України ці дослідники називають також стан зовнішньої корпоративної заборгованості банків, що в умовах нестабільності курсу національної валюти створює значні ризики для всієї фінансової системи та економіки загалом[8, с.160-161]¹.

За В.І.Срібним, безпека банківського сектору зумовлюється такими основними чинниками, як: економічна стабільність держави та рівень її залежності від зовнішніх дій інших країн; ступінь залежності банківського сектору від внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування, зокрема, рефінансування і кредитування іноземними банками; ступінь концентрації активів банківського сектору в інших державах або галузях реального сектору економіки; структура власності у банківській сфері[19].

В свою чергу концентрація банківського капіталу є неодмінною і об'єктивною умовою забезпечення економічного зростання і економічної безпеки держави.

О.І.Барановський серед чинників фінансової безпеки комерційного банку виокремлює[3, с.11-15]: рівень підтримання ліквідності, впровадження фінансових інновацій, охорони інформації, збереження активів, забезпечення прибутковості; пікові виплати із державних боргових зобов'язань у певний період; наявність економічних нормативів, що регламентують банківську діяльність, їх обґрунтованість й безумовне дотримання; рівень обов'язкового резервування; частку прострочених відсотків і пролонгованих кредитів у їх кредитних портфелях; обсяг їх рефінансування НБУ; необачну політику, пов'язану з недостатньо прорахованою підпискою на цінні папери, вкладанням коштів в амбіційні та неефективні проекти, укладанням угод із сумнівними структурами, перенесенням існуючих збитків на новий фінансовий рік; систему розрахунків, яка застосовується; організаційну структуру й рівень заробітної плати; некваліфіковане управління керівниками окремих комерційних банків структурою активів і пасивів; надійність, пов'язану з довірою до банківської та грошової систем і купівельною спроможністю національної валюти; конкурентне середовище, методи, що застосовуються в конкурентній боротьбі; присутність в банківському секторі іноземного банківського капіталу; рівень банківського нагляду за їх діяльністю з боку центральних банків; втечу внутрішньої банківської інформації поза межі банків; локальні і глобальні фінансові кризи.

На наш погляд, поряд з вищезазначеними чинниками, з огляду на положення теорії порівняльних переваг, фінансова безпека банківського сектору національної економіки зумовлюється також і такими, як:

- *превалювання моделі розвитку комерційних банків (екстенсивної/інтенсивної, агресивної/поміркованої). При цьому поєднання екстенсивності і агресивності в такій моделі спричиняє проциклічний ефект і продукує дисбаланси, тоді як інтенсивності й інноваційності – консолідацію банківського бізнесу, покращення управління ліквідністю і підвищення фінансової стійкості банківського сектору;*

- *ступінь координації цілей банківського сектору і національної економіки загалом (чіткість, ієрархічність і послідовність законодавчого визначення цілей,*

¹ Кириченко О.А. Вплив зовнішніх боргів на економічну безпеку українських банків / О.А. Кириченко, В.Д. Кудрицький // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С.160-161.

структури банківського сектору, організації його діяльності як складової національної економіки, відсутність чого не може не позначитись на його фінансовій безпеці і ступені адекватності його функціонування інтересам національної економіки загалом);

- *структурованість елементів банківського сектору;*

- *асиметричність розвитку банківського і реального секторів економіки* (в основі гіпотези нерівномірного розвитку (асиметричності) банківського і реального секторів економіки лежать дві передумови. Вважається, що темпи зростання фінансових ринків вище, ніж аналогічні показники в реальній економіці. Крім того, припускають, що фінансовим ринкам властиве відхилення від нормального виконання їх функцій. На думку західних дослідників, сутність гіпотези відриву банківського сектору від реального становить причинно-наслідковий зв'язок між цими двома передумовами: феномен відриву є причиною дисфункцій. Основними причинами відриву банківського сектору від реального вважаються: лібералізація фінансових ринків; інтернаціоналізація економіки; посилення фінансової нерівноваги; використання капіталу; скорочення трансакційних витрат; скорочення періоду прийняття рішень. Крім того, в сучасній економічній літературі часто зустрічаються твердження про те, що потоки капіталу все більшою мірою відриваються від потоків товарів і послуг, що створює основу для «мільних бульбашок». Насправді процес взаємодії банківського і реального секторів економіки зумовлений впливом цілого комплексу чинників зовнішнього і внутрішнього характеру стосовно економіки, який в концентрованому вигляді визначає екзогенний і ендегенний механізм феномена асиметричного розвитку взаємодіючих секторів. В цьому сенсі теорія асиметрії інформації є лише складовою в обґрунтуванні нової парадигми асиметричної поведінки банків і підприємств реального сектору. Загалом асиметрія взаємодії проявляється в асиметрії цілей, інформації, поведінки, результатів[17, с.13-15]);

- *монопольні права банків на деякі види діяльності* (насамперед, залучення вкладів);

- *кредитна культура* (система операцій, створених для підвищення якості політики кредитування, яка характеризується вирішенням проблем командами експертів і може бути описана як поєднання чинників, які формують кредитне середовище, що зумовлює конкретну кредитну поведінку[6]);

- *культура залучення грошей, способи фінансування*, які впливають на кількість банківських установ, їх розмір та інші найважливіші характеристики;

- *особливості устрою фінансової системи в країні* (банкоцентрична, ринкова тощо);

- *тип господарської системи в країні* (господарські системи країн, що орієнтуються на сферу послуг, стають менш капіталомісткими, зберігаючи значні надлишки. З демографічної точки зору ці економіки, як правило, мають старіюче населення, що для банків означає перспективу зниження попиту на численні банківські продукти, а відтак – і зменшення обсягу ринку[12, с.10]);

- *інституційні переваги* (належність банківського сектору до країн «фінансового центру» чи «фінансової периферії», величина банківської маржі, наявність/відсутність міжнародно визнаних рейтингів);

- *доступність банківських послуг і ступінь дезінтермедіації* (від заперечного префіксу «dis» і «intermediation» – посередництво; означає[16]: 1) відмову від посередництва банків на ринку позикових капіталів на користь безпосереднього прямого випуску, розповсюдження, продажу цінних паперів їх емітентами; 2) вилучення клієнтами депозитів з банків для розміщення в інструменти грошового ринку в період зростання відсоткових ставок; 3) вплив частини кредитних ресурсів за

межі національного банківського сектору; 4) ситуація, коли фінансові інститути не мають можливості виконувати свої посередницькі функції);

- наявність додаткового вилучення коштів з обігу (у комерційних банків порівняно з іншими економічними агентами, крім сум з оподаткування, вилучаються з обігу також кошти у вигляді резервних вимог);

- присутність на території країни транснаціональних банків (теорія міжнародної експансії виробництва і надання послуг і транснаціоналізації капіталу, яка безпосередньо відноситься саме до банків, була розроблена в 1970–1980-х рр. Х.Грубелем[22], який в своїх працях виокремлював як конкурентні переваги наявність мережевої структури. Розвиваючи інформаційно-мережеву концепцію ведення бізнесу, транснаціональні банки швидко освоювалися на нових локальних ринках і починали працювати з великими місцевими компаніями, приватними клієнтами, пропонуючи доступ до спеціалізованих послуг, насамперед до інформації, що стосується країни базування цих банків[12, с.10]);

- проблема негативного відбору клієнтів (часто іноземні банки, що входять на новий для себе ринок (особливо той, що формується, або ринок країн, що розвиваються), стикаються з проблемою негативного відбору: їм достаються лише клієнти з поганою кредитною якістю, від яких відмовляються місцеві банки[12, с.11]);

- підвищене порівняно з іншими секторами обмеження суверенітету акціонерів банків (максимізація прибутку, яка є метою акціонерів, не тотожна мінімізації ймовірності краху банку як мети регулятора);

- межі адміністративного захисту центробанком прав позичальників комерційних банків і можливості розгляду по суті його територіальними управліннями скарг споживачів банківських послуг;

- розвиток глобалізаційних процесів (на думку експертів МВФ, глобалізація – зростаючий ступінь інтеграції країн в усьому світі, зумовлений, насамперед, торговельними і фінансовими потоками, а також рухом робочої сили і технологій через міжнародні кордони[15]. Національні комерційні банки і транснаціональні банки можуть бути дієвим каталізатором процесу інтеграції в світове господарство, сприяючи об'єднанню ТНК і багатонаціональних корпорацій. Створення банківських мереж уможливило реальну інтеграцію на мікрорівні[4, с.166]. Водночас, розширення спектра послуг, що надаються, залежить від наявності/відсутності у транснаціональних банків контрольного пакета акцій національних банків[4, с.168]).

Безумовно, на фінансову безпеку банківського сектору впливають й *рівні юридичного супроводу і експертизи договорів і контрактів банку, касової, податкової і платіжної дисциплін, активності кредиторів банків з запитування боргів, маркетингових стратегій комерційних банків.*

І, нарешті, на нашу думку, на фінансовій безпеці банківського сектору національної економіки позначається *ступінь комплексності дослідження накопиченого досвіду і наявних й потенційних проблем її забезпечення в умовах існуючих соціально-економічних і політико-правових реалій, розвиток доктринальних досліджень у цій сфері, а також рівень фінансової грамотності наявних/потенційних клієнтів банківських установ.*

Добитися підвищення ефективності (а відтак і фінансової безпеки – Р.В.) банківського сектору можливо, в тому числі і за рахунок модернізації і зміни філософії банківської справи[18, с.50].

На сьогодні відсутнє єдине бачення сутності і класифікації загроз фінансовій безпеці окремих комерційних банків і банківського сектору національної економіки загалом.

А.Р.Алавердов класифікує загрози безпеці банку за ознаками: цільової спрямованості загрози (загроза розголошення конфіденційної інформації, майну і персоналу банку), джерела загрози (суб'єкта агресії) (з боку конкурентів, кримінальних структур і окремих зловмисників, нелояльних співробітників банку), економічного характеру загрози (загрози майнового і немайнового характеру), імовірності практичної реалізації загрози (потенційні, що реалізуються, реалізовані)[1].

В.Аленін в основу пропонованої класифікації загроз економічній безпеці банківського сектору (в яку він вводить прямі і опосередковані, первинні і вторинні, довго- і короткострокові, приховані і явні) закладає не лише їх розподіл за групами залежно від різних ознак, але й підпорядкованість цих груп за їх значущістю для розвитку економіки.

Такий підхід дозволяє виокремити загрози, що мають найбільшу небезпеку для будь-якої економічної системи. До них належать глобальні чи загальнонаціональні, прямі, первинні, приховані, довгострокові загрози, що мають реальний характер. Ранжирування загроз має велике практичне значення для суб'єктів економічної безпеки і органів управління[2].

Цей дослідник пропонує класифікацію загроз економічній безпеці банківського сектору доповнити ще однією групою: загрози загальні і загрози специфічні (залежно від того, чи відносяться вони до всієї економіки загалом чи до окремих її сфер, тобто за ознакою «ступінь охоплення сфер економіки»).

При цьому він зазначає, що якщо загрози економічній безпеці країни пов'язані в основному з дією внутрішніх чинників, то економічна безпека банківського сектору зумовлена, головним чином, зовнішніми, а не внутрішніми причинами. На наш погляд, з цим важко погодитись, оскільки попри всю значущість зовнішніх загроз, специфіка саме банківської діяльності, функціонування банківського сектору національної економіки зумовлюється безліччю внутрішніх (часом дуже небезпечних) чинників.

О.А.Козловський визначає такі основні групи потенційно небезпечних явищ, що негативно впливають на банківську діяльність і її ефективність[9]: 1) загрози, зумовлені негативними процесами, пов'язаними з трансформацією економічної, політичної і соціальної сфер; 2) загрози, зумовлені інституціональними проблемами і несприятливою ринковою кон'юнктурою; 3) загрози, пов'язані з порушеннями банківської дисципліни, етики і порядку ведення банківської діяльності; 4) загрози, пов'язані з криміналізацією національної економіки загалом і банківського сектору зокрема.

І.М.Крупка наголошує, що зміни внутрішнього і зовнішнього середовища діяльності банківського сектору зумовлюють появу різноманітних загроз, які, зазвичай, мають фінансово-економічний характер. Ці загрози виникають внаслідок недостатньої адаптації банківського сектору до постійних змін умов ринку; загальної неплатоспроможності суб'єктів господарювання; зростання злочинності; споживчого менталітету громадян; недостатнього правового регулювання банківської діяльності або професійного рівня частини керівного складу і працівників банків. При цьому він вважає, що нестабільність фінансового стану значної кількості вітчизняних банків є чи не основною загрозою економічній безпеці банківського сектору України[10, с.170-171].

Н.Наточесєва зазначає, що найнебезпечнішими загрозами фінансовій безпеці комерційних банків в розпал кризи були[14, с.117-118]: загроза втрати ліквідності; загроза фінансових втрат, пов'язаних з кредитуванням; загроза негативної переоцінки цінних паперів і загроза валютних втрат.

Як зазначають О.А.Кириченко і В.Д.Кудрицький існує загроза, яку несе в собі збільшення частки іноземного капіталу в банківському секторі України: таке

збільшення призводить до різкого зростання зовнішніх зобов'язань, що в умовах нестабільності курсу є вкрай небажаним. Від'ємна зовнішня фінансова позиція українських банків свідчить про ризики для капіталу, за рахунок якого такий дефіцит може перекриватися. Для деяких банків капітал може стати від'ємним, що автоматично означає їх банкрутство[8, с.163].

Російські дослідники до найбільшої загрози банківському сектору відносять такі негативні явища, як: низьку якість капіталів банків; ризикову кредитну політику; недосконалу систему страхування депозитів; недостатню ліквідність банківських активів; низький рівень кредитоспроможності підприємств реального сектору економіки; невідповідність діяльності банківських установ міжнародним стандартам[21, с.174].

Білоруські дослідники, зокрема, А.Бриштелев наголошує, що в сучасних умовах для банківського сектору найхарактернішими є такі загрози: низька якість капіталу банків; проведення банками ризикованої кредитної політики; недостатня ефективність банківського нагляду; недостатнє покриття депозитів системою страхування вкладів; низька ліквідність банківських активів; низький рівень кредитоспроможності підприємств реального сектору економіки; рівень іноземних інвестицій в банківський сектор[5, с.26]. І він же додає, що однією з основних загроз економічній безпеці банківського сектору є банківська криза, що визначається як період, протягом якого істотна частина банківської системи стає неліквідною і неплатоспроможною. А до мікроекономічних проблем банківського сектору, на думку цього дослідника, слід віднести надлишкову диверсифікацію і експансію банків; надто швидке зростання зобов'язань; низьку якість кредитів (надлишкову концентрацію, кредити спорідненим компаніям, невідповідність часової структури кредитів і зобов'язань, відсотковий і валютний ризик, низький рівень повернення кредитів); погане планування[5, с.27].

Вітчизняні вчені, зокрема, М.М.Єрмошенко вважає, що до основних загроз банківському сектору слід віднести[7, с.212-216]: низький рівень капіталізації банківського сектору; наявність внутрішніх негативних причин, притаманних банківській діяльності; слабкість вітчизняної системи комерційних банків, їх роботу в основному з грошовими ресурсами, дефіцит фінансових послуг та інструментів; участь банківської системи в тіньовій діяльності та її криміналізацію; недостатнє законодавче врегулювання банківської діяльності; недостатній контроль за діяльністю комерційних банків з боку НБУ; характер спрямованості кредитної діяльності банківської системи; низький рівень залучення іноземної валюти і готівки у національній валюті, що знаходиться у населення; відсутність достатнього золотовалютного запасу; практична відсутність системи страхування вкладів населення і депозитів підприємств у комерційних банках; відсутність довіри населення й юридичних осіб до комерційних банків; платіжну кризу і пов'язане з нею використання грошових сурогатів; невідповідність вимог щодо збільшення темпів розвитку банківської системи обсягам реального грошового капіталу для формування коштів банків; невиправдано високі обсяги коштів комерційних банків, заморожених у вигляді викуплених у держави ОВДП, у тому числі і реструктурованих урядом у конвертовані ОВДП.

На наш погляд, вищезазначені дослідники не враховують наявність таких значущих загроз фінансовій безпеці банківського сектору національної економіки, як:

- надмірна орієнтація регулятора ринку банківських послуг нереальним для вітчизняних реалій вимогам міжнародних фінансових організацій;
- невідпрацьована система рефінансування центробанком комерційних банків;
- недосконала організація контролю банківськими установами за структурою кредитного і інвестиційного портфеля за ризикованістю і дохідністю, що спричиняє

погіршення фінансового стану і банкрутства комерційних банків і негативно позначається на функціонуванні банківського сектору загалом;

- надлишкова ліквідність (небезпечна з двох причин: по-перше, спричиняє подальше зниження відсоткових ставок, зокрема, ставок за депозитами, які в реальному вираженні можуть показувати від'ємну дохідність. Така тенденція загрожує знизити темпи зростання роздрібних депозитів і може привести до стиснення внутрішніх джерел фондування. По-друге, триваюче зниження відсоткових ставок з часом змусить банки збільшувати кредитування ризикованих позичальників)[20, с.42];

- скупка акцій і боргів комерційних банків небажаними фізичними і юридичними особами;

- загрози з боку сегменту небанківських фінансових установ.

Висновки. Комплексний підхід до визначення, аналізу і оцінки чинників і загроз фінансовій безпеці банківського сектору національної економіки дозволить підвищити якість управління досягненням її належного рівня, а відтак – стимулюватиме повноцінне використання позитивних чинників її забезпечення і убезпечить банківську сферу від численних негативних чинників.

Література

1. Алавердов А.Р. Организация и управление безопасностью в кредитно-финансовых организациях: учебное пособие. – М.: Московский государственный университет экономики, статистики и информатики, 2004. – 82 с.

2. Аленин В.В. Стратегия обеспечения экономической безопасности регионального банковского сектора: методология, методика, практика: автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра экон. наук: спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / В.В.Аленин. – Иваново, 2007. – 32 с.

3. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру / О.І.Барановський // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 1. – С. 7-26.

4. Боровинский М.Э. Влияние экономической глобализации на транснационализацию банковского сектора / М.Э. Боровинский // TERRA ECONOMICUS. – 2012. – Том 10. – № 3 (часть 2). – С.164-169.

5. Бриштелев А. Теоретико-методологические основы экономической безопасности банковской системы / А.Бриштелев // Банковский вестник. – 2009. – № 4. – С.23-30.

6. Добрейкина Е.А. Проблемы обеспечения сбалансированной кредитной политики российских банков / Е.А. Добрейкина[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uecs.ru/finansi-i-kredit/item/1990-2013-02-20-05-48-33>

7. Єрмошенко М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. – К.: Київ.нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 309 с.

8. Кириченко О.А. Вплив зовнішніх боргів на економічну безпеку українських банків / О.А. Кириченко, В.Д. Кудрицький // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С.160-169.

9. Козловский А.А. Эффективность банковской деятельности в системе обеспечения экономической безопасности России: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / А.А.Козловский. – М., 2011. – 17 с.

10. Крупка І.М. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки / І.М.Крупка // Бізнесінформ. – 2012. – № 6. – С.168-175.

11. Курманова Л.Р. Вопросы регулирования экономической безопасности кредитных организаций / Л.Р.Курманова, М.А.Путенихин // Инновационное развитие экономики. – 2011. – № 1. – С.9-11.
12. Лозовая Ю.Н. Влияние финансового кризиса на изменение институциональной структуры банковского сектора / Ю.Н.Лозовая // TERRA ECONOMICUS. Экономический вестник Ростовского государственного университета. – 2010. – Том 8. – № 1 (часть 2). – С.6-12. – С.10.
13. Магомедов Б.А. Организационно-экономический механизм безопасного развития банковской системы: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 (11) – экономическая безопасность, 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / Б.А.Магомедов.– Махачкала, 2003. – 23 с.
14. Наточеева Н.Н. Анализ текущего состояния финансовой безопасности коммерческих банков / Н.Н.Наточеева // Аудит и финансовый анализ. – 2011. – № 2. – С.115-119.
15. Потенциал и опасность глобализации. Тематический обзор МВФ от 12.04.2012[Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://: www. org. htm](http://www.org.htm).
16. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 480 с.
17. Рахметова А.М. Концепция асимметричного поведения банковского и реального секторов экономики во взаимодействии / А.М.Рахметова // Банковские услуги. – 2012. – № 10. – С.13-21.
18. Симановский А. Новые песни о главном / А.Симановский // Аналитический банковский журнал. – 2011. – № 5-6. –С.50.
19. Срібний В.І. Стабільність банківської системи як чинник забезпечення економічної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/156/knp156_66-68.pdf
20. Терентьева Н.С. Об эффективности антикризисного управления ликвидностью банковского сектора / Н.С.Терентьева // Деньги и кредит. – 2010. – № 8 – С.39-42.
21. Экономическая безопасность: Производство – Финансы – Банки / Под ред. В.К.Сенчагова. – М.: Финстатинформ, 1998. – С.621.
22. Grubel H. The Theory of International Banking / H. Grubel // Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review. – 1977. – No. 123. – P.349–363.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2013